

dileri ilme uyacakları yerde ilmi kendilerine uydurmağa kalkışmak imkânsız cehdine müşabih bir fikir.. İlim ideolojilere tâbi olacaktır, âlim ideolojiye aykırı düştüğü takdirde hakikatî ya söylemeyecek, yahut söylediği takdirde mahvolacaktır. Yeni bir orta çağ zihniyeti.. Ve bu zihniyet Ahmet Hamdi Başar'a pek yakışıyor..

Ne bende tenakuz kovalıyacak takat, ne de okuyucuda bu kovalayışa iştirak edecek sabır kaldı. Kitabı 86 ncı sahifede bırakıyorum. Kitabın mütebaki kısmında 178 tenakuz daha tespit etmiş bulunuyorum.

Ahmet Hamdi Başar inkılâbın ideolojisini yapmak istiyor. İnsan birçok şeyler isteyebilir. Ancak Türk İnkılâbını Ahmet Hamdi Başar'ın böyle tamamen ilhama dayanan, ilmî zihniyeti reddeden görüşlerinden tenzih ederiz.

Hasan Tanrıkut

IRK PSİKOLOJİSİ

Yazan: Dr. Muzaffer Şerif Başoğlu. Üniversite Kitapevi. Sahife: 123 Kuruş: 100. İstanbul, 1943.

Muharrir eseri niçin yazdığını anlatıyor: “Memleketimizde son senelerde mahreci şüpheli bir ihracat matahının, bulunmaz bir Hint kumaşı gibi, memleketimizin fikir ve kıymet âlemine sürülmesi yolunda gösterilen gayretkeşliklerini bu küçük kitabı yazmağa sevketti. Mahreci şüpheli bu ihracat malı ırkçılıktır.”

“Bu küçük kitabın muhtelif fasıllarında ırk psikolojisi sahasında yapılmış olan birçok garp araştırmalarının neticeleri hulâsa edilmiştir. Bu neticeleri veren araştırmaların yerleri bir, bir gösterilmiştir; herkesin kolaylıkla bulabilmesi için ırkçıların vermedikleri derecede geniş bibliyoğrafiler verilmiştir.”

Anlaşıyor ki, bir tez karşısındayız: İrkçılığın ilmî hiçbir değeri olmadığını tebarüz ettirmek.. aklı başında olan her adam ırkçılık efsanesindeki aksaklık ve sakathıkları derhal sezer. Ancak mesele sezgi halinde kaldığı müddetçe havanın bulandırılması, kuru gürültü yapılması, muvakketen de olsa ortada bir iş yapılmış olduğu tavrıyla gezilmesi hallerinden ırkçılar menedilemezler. Ne zaman ki iddialar ciddî şekilde ele alınarak sağlam bir ilmî tenkit süzge-

cinden geçirilir, yani sakatlıklar sezgi halinden çıkarılıp akli hale şetirilirse, o zaman havayı bulandırmak, kuru gürültü yapmak imkânı kalmaz.

Z

Doktor Muzaffer Şerif Başoğlu psikolojik olmaktan ziyade sosyolojik olan bu meseleyi ele alıyor, sezgileri akıllılaştırmak istiyor.

Birinci fasıl "İrk nazariyelerine bir bakış" tır. İlk ırk nazariyeleri ırk üstünlüğünü, yahut alçaklığını coğrafi muhitte izah etmeğe çalışmıştır. Meselâ Aristo gibi büyük bir mütefekkirde bile bu gibi izahlara tesadüf ediyoruz. Ona göre Şimal Avrupanın soğuk ikliminde yaşayan insanlar canlı ve cesurdurlar. Fakat zekâlarının kıt oluşu onların siyasi hâkimiyet kurmalarına manidir. Asyahlılar zekidirler, fakat canlı ve ruhlu delildirler. Yunanlılar ise mutavassıt bir coğrafi vaziyette bulunuyorlar, bu sebepten onlar tabiatıyla dünyaya hâkim olmak için yaratılmışlardır. Bundan takriben üç yüz sene sonra yaşamış olan Romalı Vitruvius da böyle coğrafi bir izah yapar. İbni Haldunda da buna benzer izahlar görülüyor. Yeni zamanda ırk nazariyelerinin ispatı için ilmin otoritesinden istifade edilmek istenmiştir. Meselâ 16 ncı asırda Jean Bodin Astrolojiye başvurmuştur. Amerika keşfolunduktan sonra oranın yerlilerini hâkimiyet altına almalarını haklı göstermek isteyenler de ırk üstünlüklerini ileriye sürmüşlerdir. İspanyol Sepulveda ile Quevedo bunlardandır. Bugünkü ırk nazariyelerinin başında Gobineau vardır. O, kendi ecdadının büyüklüğünü araştırmakla işe başladı. Bunun neticesinde "İnsan ırklarının müsavatsızlığı hakkında kalem tecrübesi" adlı eserini çıkardı. Kendi söziyle sabittir ki, gayesi mensup olduğu ırkın yüksekliğini ispat etmektir. Müellif bu nazariyenin ve onu benimsiyenlerin esaslarını tespit ettikten ve görüşlerinin büyük yanlışlığını belirttikten sonra, ikinci fasılda "nisbeten basit psikolojik fonksiyonların mukayesesi"ne geçiyor:

"İrkçılar çok defa ırkı iyice tarif etmeden kendi mensup oldukları zümrenin insanlarında doğuştan gelen bazı şahsiyet ve zekâ hususiyetleri bulunduğunu söylemişlerdir. Onlara göre bu hususiyetleri ile bu insanlar başka zümrelerden ayrılırlar ve üstün bir durum kazanırlar. Şahsiyet, mizaç, marazilik temayülü, zekâ gibi daha karışık hususlara geçmeden evvel hareket sürati, görme, duyma gibi nisbeten basit psikolojik fonksiyonlar sahasında yapılmış olan araştırmaların varmış olduğu neticeleri sözden geçirelim "muharrir önce davranma süratini ele alıyor. Bir çok âlimlerin yapmış olduğu uzun ve dikkatli araştırmaları birer, birer zikrettikten

ve ilmî mukayeseleri yegâne destek olarak kullandıktan sonra müellif bu bahsi şu sözlerle bitiriyor: "Bu neticelere dayanarak araştırmacılar, davranma sürati bakımından ırklar arasında mühim farklar bulunmadığı ve bu küçük farkların da birbirini tutan bir surette şu veya bu ırkın tarafında olmadığı fikrine varmışlardır. Şu halde dışarıdan gelen tenbihlere karşı şu veya bu ırk daha süratle harekete geçer diye bir hüküm vermek keyfî bir surette tarafgirlik etmek olur.

Deri duyumları, kulak duyarlığı ve koklama duyumu bahislerinde de Dr. Muzaffer Şerif Başoğlu buna benzer neticelerine ilmî araştırmalara istinad ederek - varmaktadır: "Bu araştırmaları göz önünde bulundurursak, görme, işitme, dokunma gibi nisbeten psikolojik fonksiyonlar bakımından ırklar arasında üzerinde durulabilecek fitrî farklar olmadığını söylememiz icabeder. Müşahede edilen farklar farklı kültürlerin, farklı yaşama şartlarının, farklı tahsil ve seviyelerin meydana getirdiği farklardır."

Üçüncü fasıl ırklar arasındaki mukayeseli zekâ ölçülerini ele alıyor. Evvelâ zekâ testleri neticelerine tesir eden belli başlı âmilleri hulâsa ediyor. Irklar arasında zekâ mukayeseleri yapılmadan evvel bunların dikkate alınması bu âmillerin denkleştirilmesi zaruretini gördük. Ancak bundan sonradır ki, elde edilen neticelerin ilmî bir değeri olabilir. Bu âmilleri (testlere karşı alınan vaziyeti, üzerinde test tatbik edilen insanın deneyiciye karşı aldığı vaziyeti kültürü, içtimaî ve iktisadî durumun tesirini, lisani, tahsil derecesini, nümune almak meselesini) göz önünde bulunduran en yeni araştırmalardan çıkan şudur ki, lügün hiçbir ırkın zekâ üstünlüğü, hiçbir ırkın zekâ düşkünlüğü ilmî bir surette gösterilmiş değildir. Araştırmalar, bu âmiller nazarı itibara alınarak yapıldığı, yani bunların tesiri mümkün olduğu kadar ortadan kaldırıldığı zaman muhtelif ırklar zekâ itibariyle birbirine yaklaşıyorlar. Bunun katî derecesi hakkında hüküm verebilmek için kökünde başkalarına hâkim olmak hırsı bulunan siyasî tesirler altında kalmadan yapılan hakikî mânasiyle ilmî yeni araştırmaları beklemek icabediyor.

Dördüncü fasılda "Diğer psikolojik hususların mukayesesi" ni yapıyor. Bu hususta etraflıca malûmat verdikten sonra: "verdiğimiz hulâsa eksiktir. Fakat daha birçok araştırmaların hulâsaları da ilâve olursa bile yine bunlardan ırklar arasında fitrî olan şahsiyet farkları bulunduğu neticesine varılamaz. Mukayeseli ırk psikolojisi için fitrî şahsiyet farkları son derece mühim bir problem-

dir. Bunun hakikî surette araştırılması için mevcut araştırma teknikleri kâfi değildir; daha tatmin edici usullerin meydana getirilmesi lâzımdır. Son zamanlarda bunlar üzerinde uğraşılmaktadır.” diyor.

Heyecan, jest meselesinde de fitrî ırk farkları bulunduğunu iddia eden ırkçuları müellif bu hususlarda araştırmalar yapan iki Amerikalı profesörün nihaî hükmünü hatırlatıyor- Bir insanın ne çeşit ve ne derecede jest yapacağını tayin eden âmiller ırk âmilleri değil, kültür âmilleridir:

Beşinci fasılda, psikoloğ “cürüm ve marazilik temayülleri” ni incelemektedir: “İrk psikolojisi sahasında ileri sürülen iddialardan biri bazı ırkların cürme ve cürmün bazı mukayese şekillerine ve hususî maraziliklere daha müsait oldukları iddiasıdır.” Müellif muhtelif ırklara ait olmak üzere tutulmuş istatistiklere istinaden göstermektedir ki, bu iddia kökten yanlıştır ve “canî” tipi iddiası da bir efsaneden ibarettir.

Eserinin altıncı faslında M. Ş. Başoğlu “İptidaî zihniyet problemi” ni tetkik etmektedir. Aldığı malûm netice şudur: İptidaî cemiyete mensup olsun, en ileri bir cemiyete mensup olsun, her normal insan kafası aynı umumî psikolojik kanunlara tâbi olan işler Her ferdin zihniyeti, içinde yaşadığı cemiyetin kuruluşuna, müessesese ve kıymetlerine, istihsal şartlarına, teknik seviyesine ve diğer insanlara nisbetle malik olduğu imkânlarla göre ayrı, ayrı tezahürler gösterir. Fakat doğuştan insanların psikolojik bünyeleri ayrı kanunlara tâbi olarak işliyecek tarzda yaradılmış değildir. Her normal insanın zihni aynı psikolojik kanunlara tâbi olarak işler demek, cemiyet ve kültür determinizmi ve bunun insanlar üzerindeki tesirini inkâr etmek değildir.”

Muharrir eserinin son faslında şu suale cevap arıyor: “Biyoloji ve antropoloji bilginleri ırkçılarla birlik midir?” Araştırmalar gösteriyor ki, “ırkçıların zıddına olarak biyoloji ve antropoloji bilginleri ırkçılarla birlik değildir. Hattâ biyoloji âlimleri içinde öyleleri vardır ki, bunlar ırk mefhumunu biyoloji bakımından süüistimale uğramış bir mefhum telâkki ediyorlar. Hattâ bir Tıp Fakültesi profesörü ırk mefhumunun büsbütün bırakılmasını teklif etmeğe kadar varmıştır.

İrk psikolojisinin kendisini diyalektik ve dinamik olmaktan ziyade mekaniktir. Ortada terkibî bir eserden ziyade erudition mahsulü, parçalı bir eser var. Muhtelif mecmualarda intişar eden bazı

makaleler kitaba sonradan ilâve edilmiş olup bu makaleler birbirleriyle az ilgili ve pek az bağlıdır. Meselâ cürüm ve marazilik temayülleri” “İptidâî zihniyet problemi” bölümleri esas mevzuu pek uzaktan alâkadâr ediyor.

Doktor Muzaffer Şerif'in metodu, kitapta zikredilmiş değildir. Her ne kadar ırkçılık bir sınıfın mahsulü ise de, yeni bu sınıf arasında ırkçılık aleyhtarı olan kimseler bulmak da pek kolaydır.. Bu itibarla Muzaffer Şerif Başoğlu ırkçılığı yıkmakla hiçbir vakit metodunu, şahsiyet ve istikametini göstermiş olmuyor. Aynı sınıfa mensup olanlar arasında ırkçı taraftarı ve ırkçı aleyhtarı kimseler tespit etmek imkâm mevcut oldukça “ırk psikolojisi” kendi iddiasına göre tam mânasiyle müsbet bir iş yapmış sayılamaz.

Bundan başka bir sosyoloji meselesini ele alırken zannediyorum ki, muharrir kendi sahasından oldukça uzaklaşmaktadır. Çünkü ırkçılık bir psikoloji meselesi değildir, harp sonrası bir takım sosyal cereyanların mahsulüdür. O, kendilerine bağlı olduğu cereyanlarla birlikte görülmelidir. Şu halde sosyal bir meselenin psikoloji, ile reddedilmesi vakıası karşısında bu bir biyoloji problemini sosyoloji ile reddetmeğe kalkışmak kadar gariptir .

Her fasılda geniş bibliyografiler verilmiş olmakla beraber bu kitapların metin ile alâkası pek kuvvetli değildir.

Hulâsa ırk psikolojisi tamamiyle ilmi olduğu iddiasında bulunmak ile beraber kâfi derecede diyalektik değildir. Erudition'a bağlanması dolayısıyla ırkçılığın muhtelif müelliflerce ne şekilde reddedilmiş olduğunu gösteriyor. Bize faydası bu bakımdandır.

Hasan Tanrıkut

*HARP VE İKTİSAT — André Teleki'den tercüme edenler:
Sırrı Yırcal, Vehbi Bilgil*

Birkaç senetlenberi yurdumuzda harp ekonomisine ait neşriyata tesadüf ediyoruz. Bu neşriyatın çoğunu gazetelerde ve dergilerde görüyoruz. Harp zamanında harp ekonomisi adını taşıyan kitap isimleri, ilk bakışta günün en mühim konusu olmak itibariyle insana cazip görünüyor. Halbuki bunların çoğu harp içinde nasıl bir ekonomik yol takip edileceğini ve bugünkü müzmin hale giren iâşe meselelerini islah etmekten uzaktır. Halbuki bu gibi mesele-